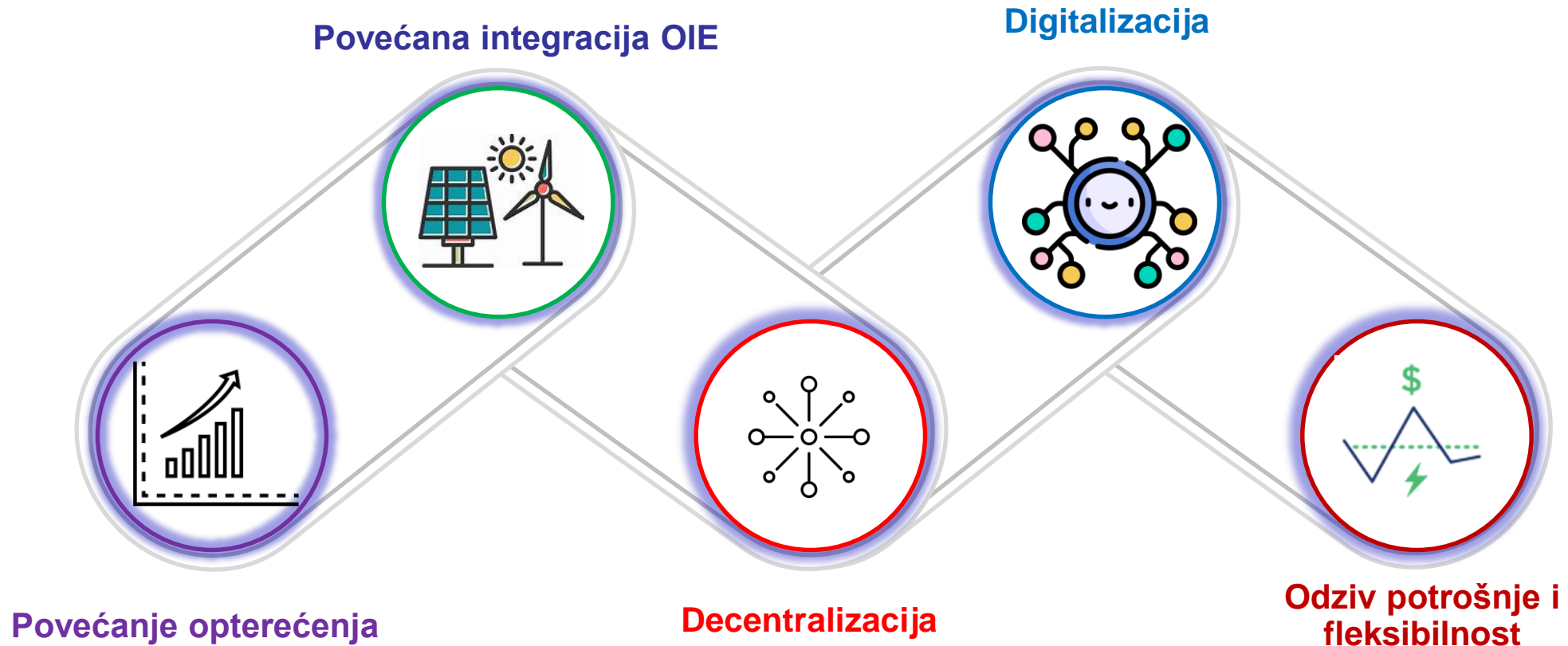

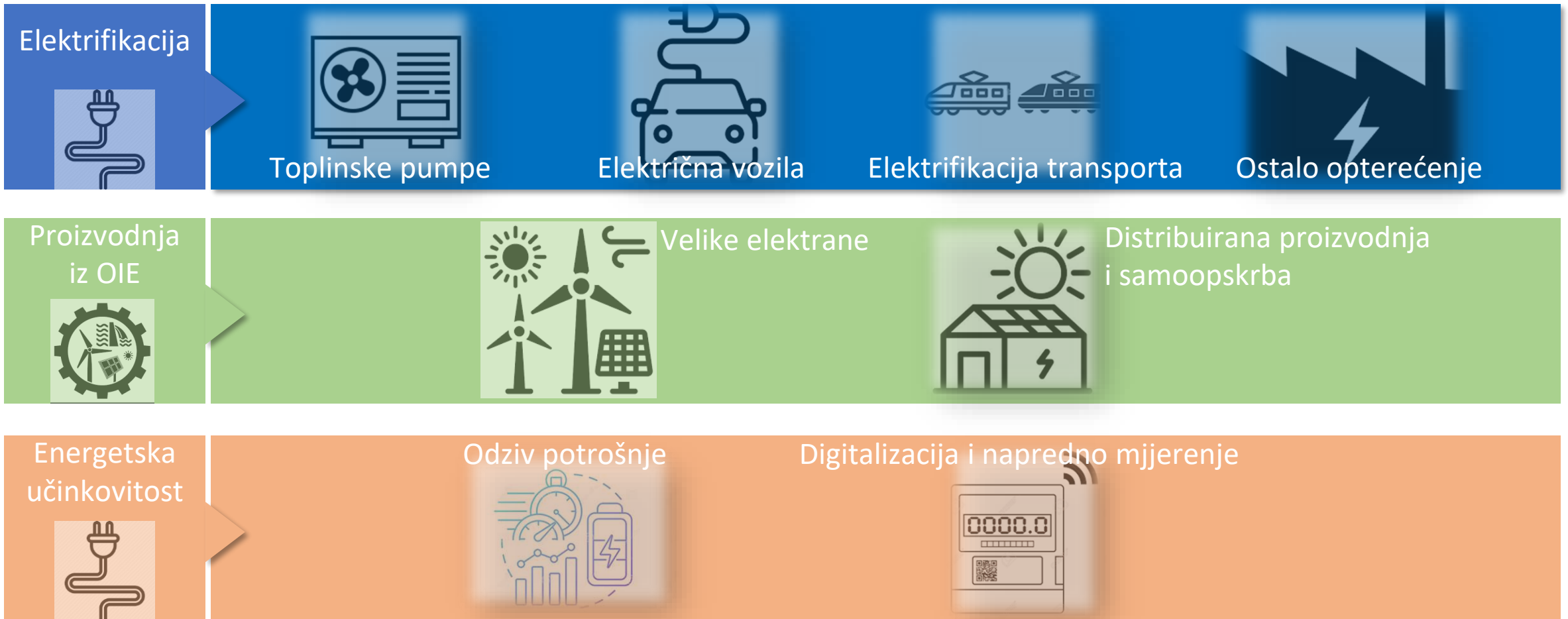
POŽELJNA STRUKTURA TARIFNIH STAVKI ZA PRIJENOS ELEKTRIČNE ENERGIJE I TARIFNIH STAVKI ZA DISTRIBUCIJU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Lahorko Wagmann

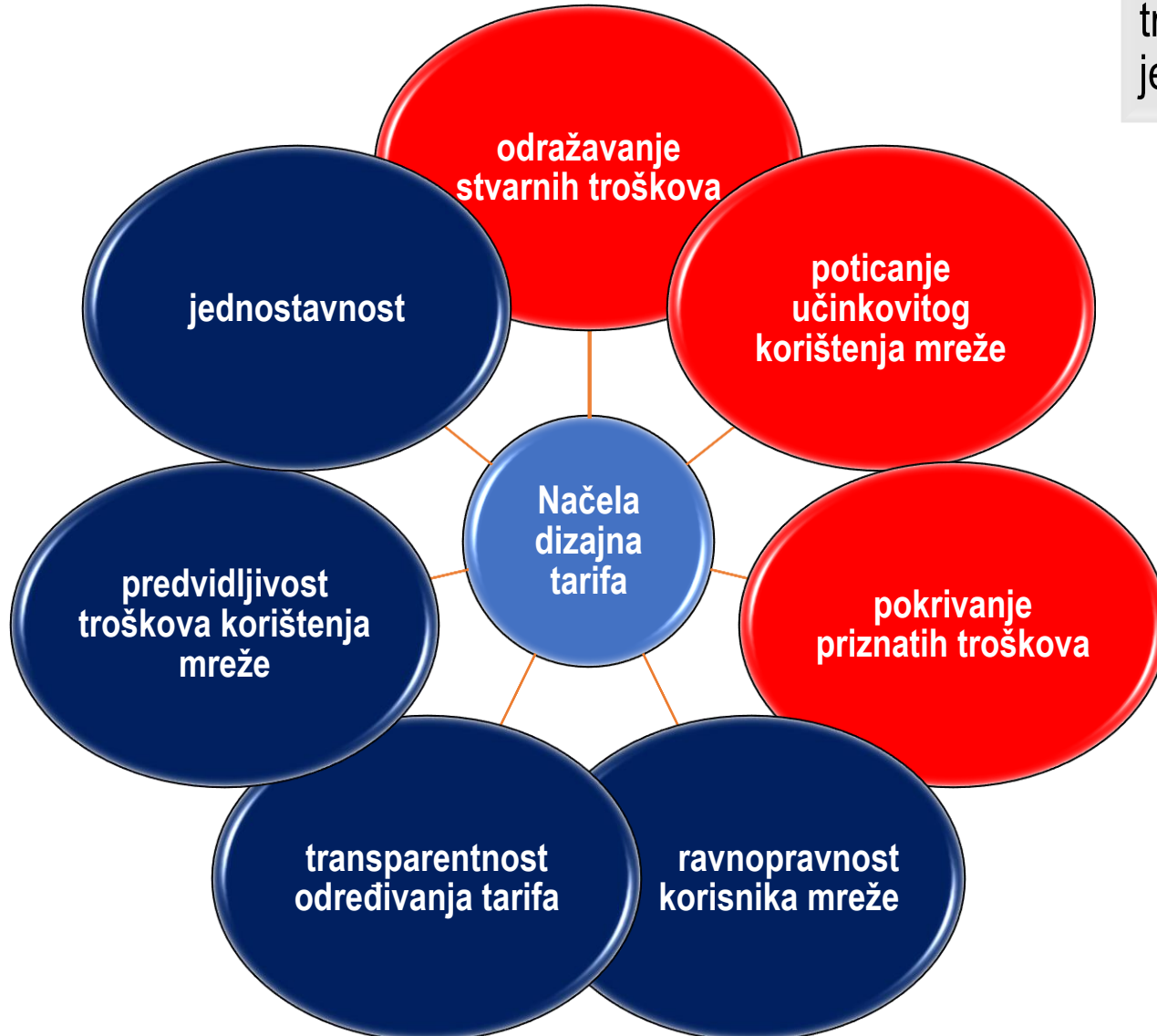
Pet očekivanih velikih promjena u pogledu korištenja mreže

Novosti koje treba uzeti u obzir u promišljanju tarifa

Osnovna načela za dizajn tarifa

Načela su kontradiktorna → npr. odražavanje stvarnih troškova → kontradiktorno je s razumljivošću i jednostavnošću, predvidljivošću i transparentnošću

Regulator mora pokušati naći ravnotežu navedenih načela

Tarifa

⑩ cijena koju korisnik mreže plaća za uslugu

Svrha tarifa

⑩ pokrivanje odobrenih troškova operatora sustava

Odražavanje troškova u tarifi

⑩ troškovi koje korisnik uzrokuje

Troškovni signali

⑩ potiču korisnika mreže na učinkovito korištenje mreže

Uvjet funkcioniranja troškovnih signala

⑩ mogućnost kupca da osjeti i reagira na troškovni signal

Politički ciljevi koji nisu povezani s mrežom (poticanje OIE i ostale naknade)

⑩ ne trebaju biti dio tarifa jer ne odražavaju stvarne troškove korištenja mreže (Uredba 943, članak 18. stavak 1.)

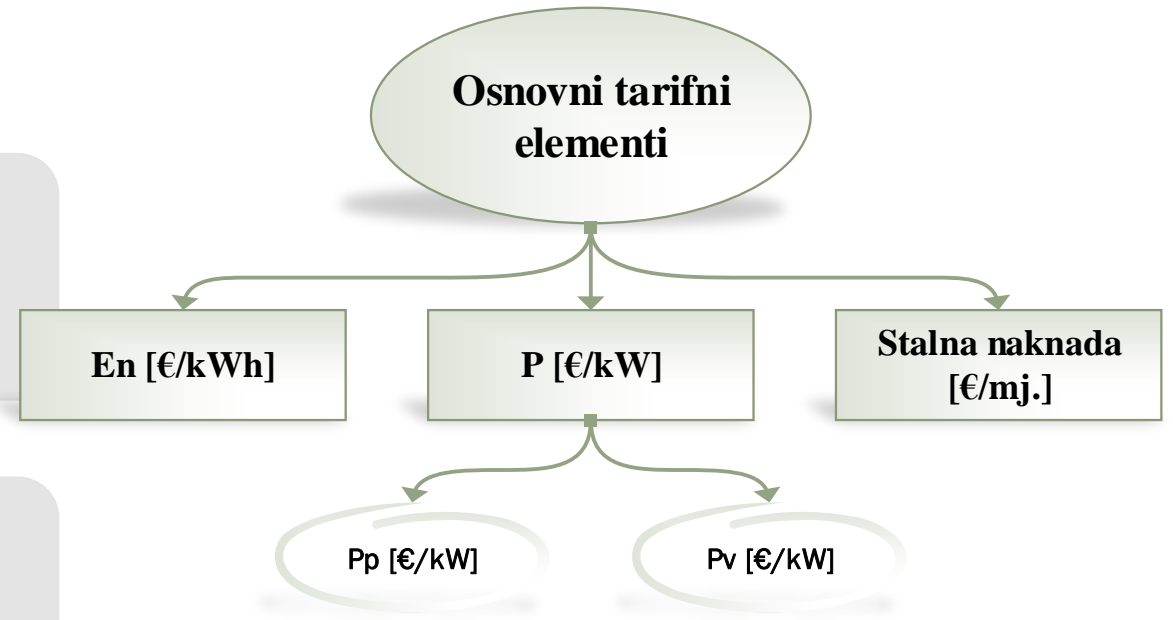
Osnovni tarifni elementi

Tarifa zasnovana na energiji

- ⌚ manje plaća tko troši manje energije
- ⌚ korisnik koji troši manje energije, a ipak ima rezerviran puni kapacitet ne doprinosi dovoljno pokrivanju troškova mreže

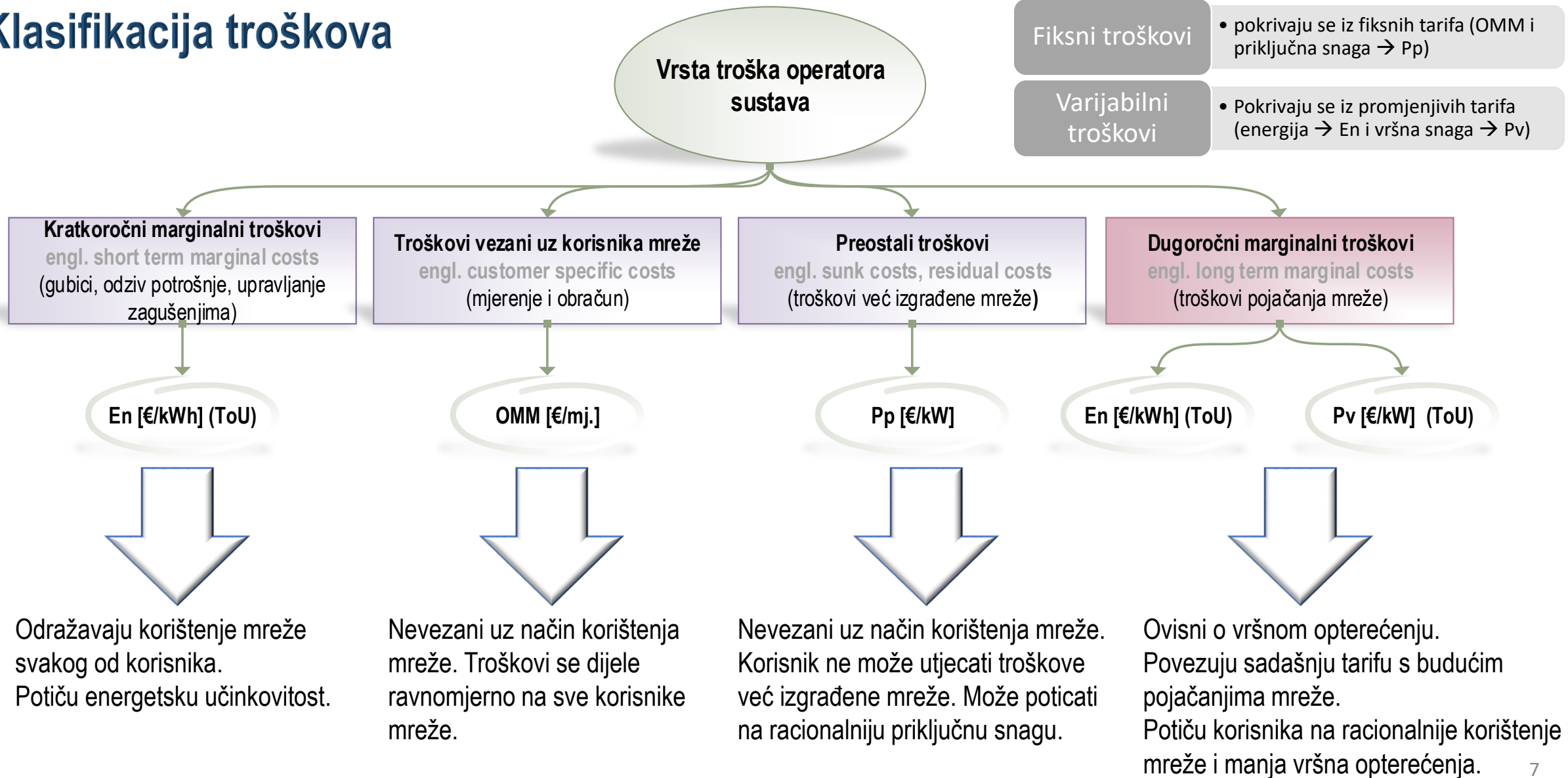
Tarifa zasnovana na snazi

- ⌚ bolje odražava troškove
- ⌚ može biti prepreka fleksibilnosti i javnim punionicama EV-a

- Tradicionalno u EU prevladava volumetrijski pristup
- Energetska tranzicija → potreba za većim vrednovanjem snage kao tarifnog elementa i čime se korisnik mreže potiče na učinkovitije korištenje kapaciteta mreže

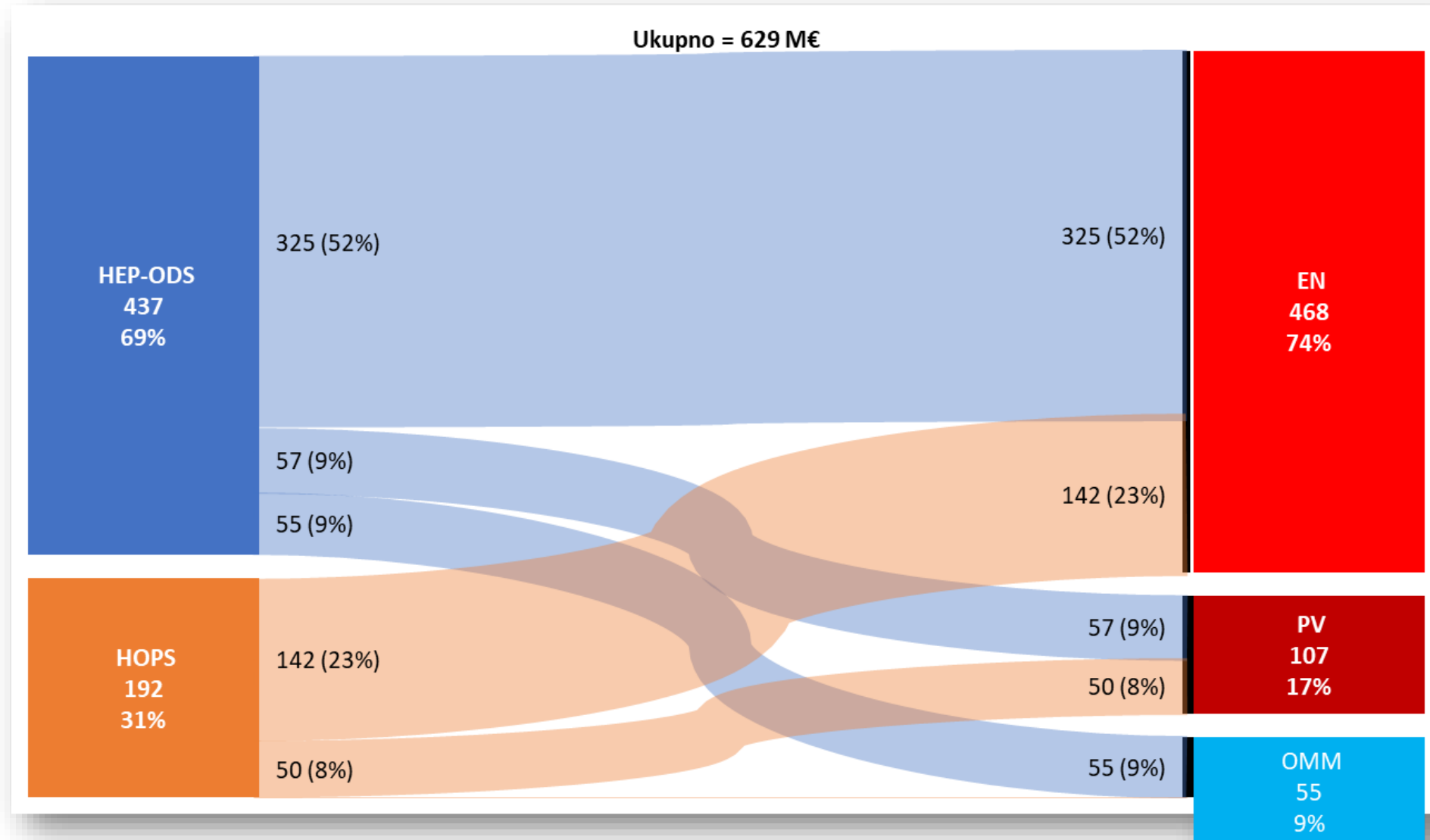
Klasifikacija troškova

Pristup alokaciji troškova za krajnje kupce i za proizvođače

HOPS	400 kV	Krajnji kupac na VN	Krajnji kupac na SN	Krajnji kupac na NN	Proizvođač na prijenosu	
	220 kV					
	110 kV					
HEP-ODS	35(30) kV					
	10(20) kV					Proizvođač na distribuciji
	0,4 kV					

Prihodi od tarifa po pojedinim tarifnim elementima u 2022. godini

Klasifikacija troškova prema prirodi i alokacija troškova na korisnike mreže

Troškovi

Klasifikacija

Ovisni o opterećenju

Ovisni o energiji

Ovisni o krajnjem kupcu

Alokacija

Kućanstvo

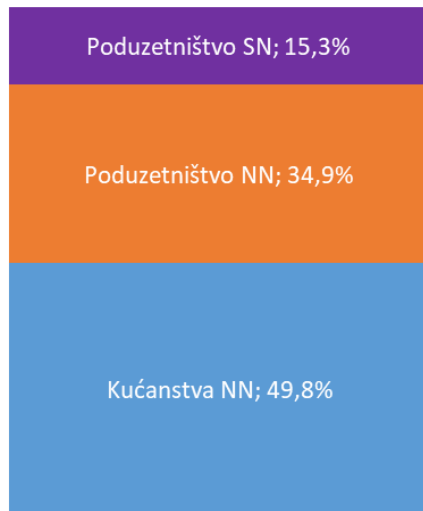
Javna rasvjeta

Poduzetništvo na NN

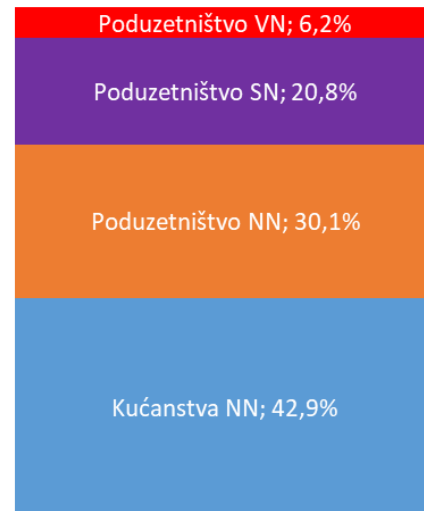
Poduzetništvo na SN

Poduzetništvo na VN

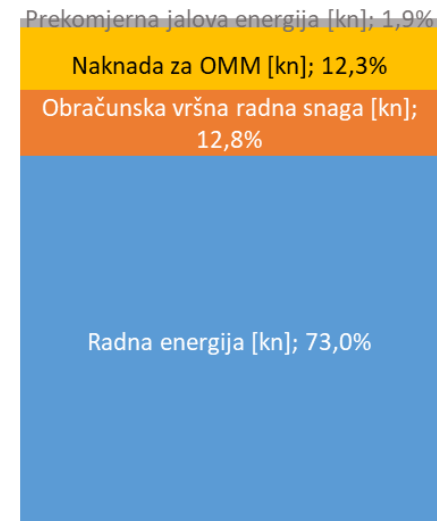
Proizvodnja

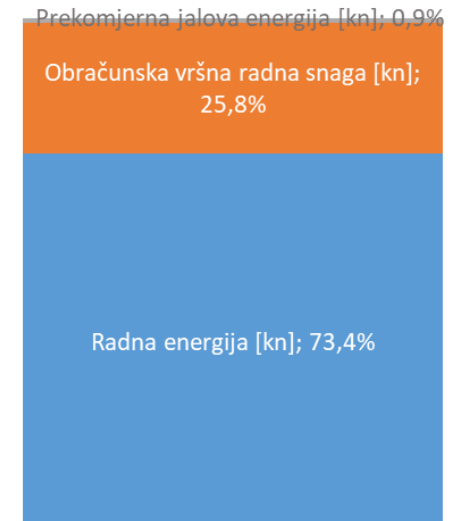
HEP-ODS

HOPS

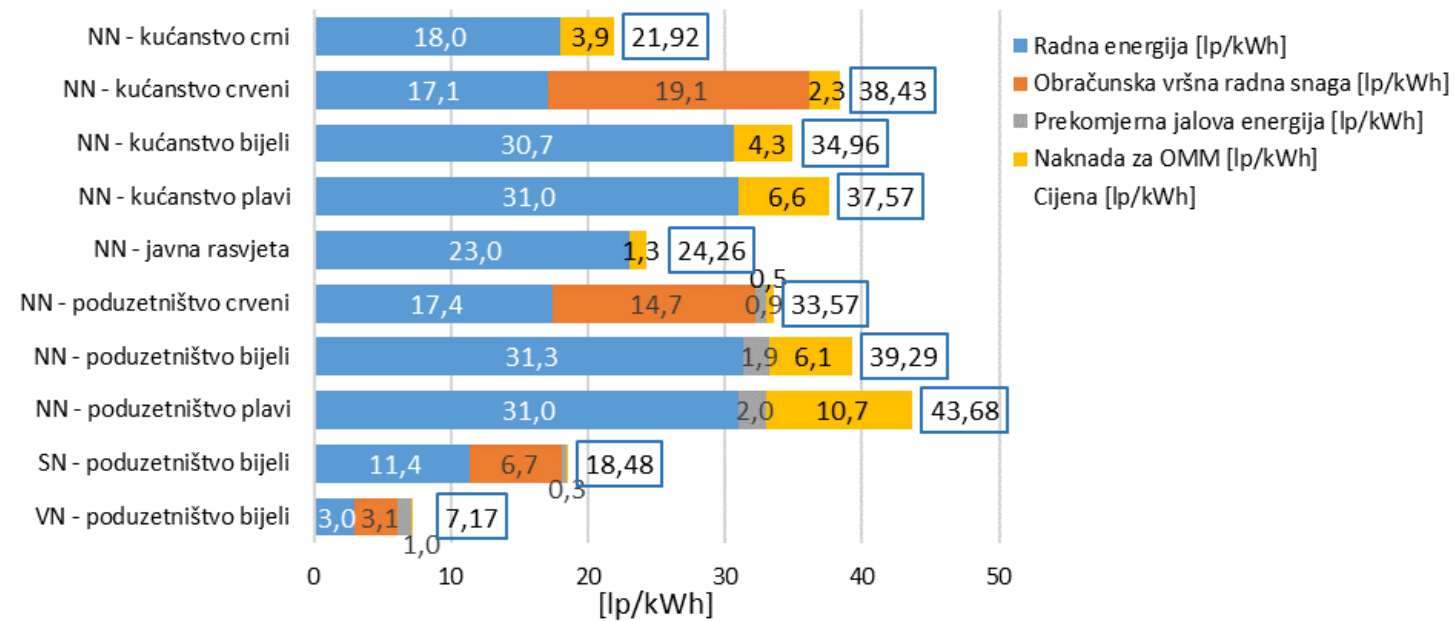
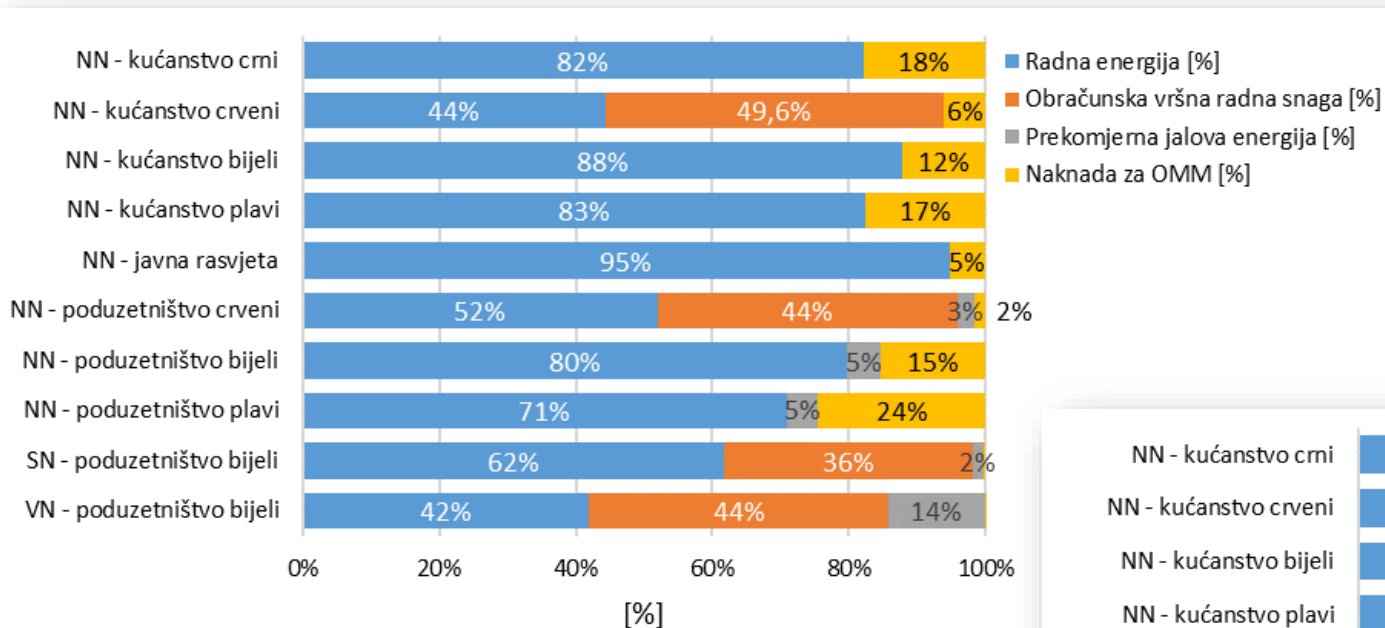

HEP-ODS

HOPS

Udjeli tarifnih elemenata u naknadi za korištenje mreže u 2022. godini

Pridjeljivanje troškova/prihoda kategorijama kupaca i tarifnim modelima

TM	TE	Jedinica mjere	TS D	TS P	m D	m P
VN poduzetništvo Bijeli	$EN_{VT}(j)$	kn/kWh	-	0,04	-	0,44
	$EN_{NT}(j)$	kn/kWh	-	0,02	-	0,22
	$P_V(j)$	kn/kW	-	14,00	-	155,56
	$E_J(j)$	kn/kvarh	-	0,16	-	1,78
	$NK(j)$	kn	-	68,00	-	755,56
SN poduzetništvo Bijeli	$EN_{VT}(j)$	kn/kWh	0,10	0,04	0,45	0,44
	$EN_{NT}(j)$	kn/kWh	0,05	0,02	0,23	0,22
	$P_V(j)$	kn/kW	12,00	14,00	55,00	155,56
	$E_J(j)$	kn/kvarh	0,16	-	0,73	-
	$NK(j)$	kn	66,00	-	300,00	-
NN poduzetništvo Plavi	$EN_{JT}(j)$	kn/kWh	0,22	0,09	1,00	1,00
	$E_J(j)$	kn/kvarh	0,16	-	0,73	-
	$NK(j)$	kn	41,30	-	187,73	-
NN poduzetništvo Bijeli	$EN_{VT}(j)$	kn/kWh	0,26	0,13	1,18	1,44
	$EN_{NT}(j)$	kn/kWh	0,12	0,05	0,55	0,56
	$E_J(j)$	kn/kvarh	0,16	-	0,73	-
	$NK(j)$	kn	41,30	-	187,73	-

TM	TE	Jedinica mjere	TS D	TS P	m D	m P
VN poduzetništvo Bijeli	$EN_{VT}(j)$	kn/kWh	-	0,04	-	0,44
NN poduzetništvo Crveni	$EN_{VT}(j)$	kn/kWh	0,17	0,05	0,77	0,56
	$EN_{NT}(j)$	kn/kWh	0,08	0,02	0,36	0,22
	$P_V(j)$	kn/kW	24,50	14,50	111,36	161,11
	$E_J(j)$	kn/kvarh	0,16	-	0,73	-
	$NK(j)$	kn	41,30	-	187,73	-
NN poduzetništvo Žuti	$EN_{JT}(j)$	kn/kWh	0,18	0,06	0,82	0,67
	$NK(j)$	kn	15,45	-	70,23	-
NN kućanstvo Plavi	$EN_{JT}(j)$	kn/kWh	0,22	0,09	1,00	1,00
	$NK(j)$	kn	11,60	-	52,73	-
NN kućanstvo Bijeli	$EN_{VT}(j)$	kn/kWh	0,26	0,13	1,18	1,44
	$EN_{NT}(j)$	kn/kWh	0,12	0,05	0,55	0,56
	$NK(j)$	kn	11,60	-	52,73	-
NN kućanstvo Crveni	$EN_{VT}(j)$	kn/kWh	0,17	0,05	0,77	0,56
	$EN_{NT}(j)$	kn/kWh	0,08	0,02	0,36	0,22
	$P_V(j)$	kn/kW	24,50	14,50	111,36	161,11
	$E_J(j)$	kn/kvarh	-	-	-	-
NN kućanstvo Crni	$NK(j)$	kn	41,30	-	187,73	-
	$EN_{JT}(j)$	kn/kWh	0,14	0,05	0,64	0,56
	$NK(j)$	kn	6,10	-	27,73	-

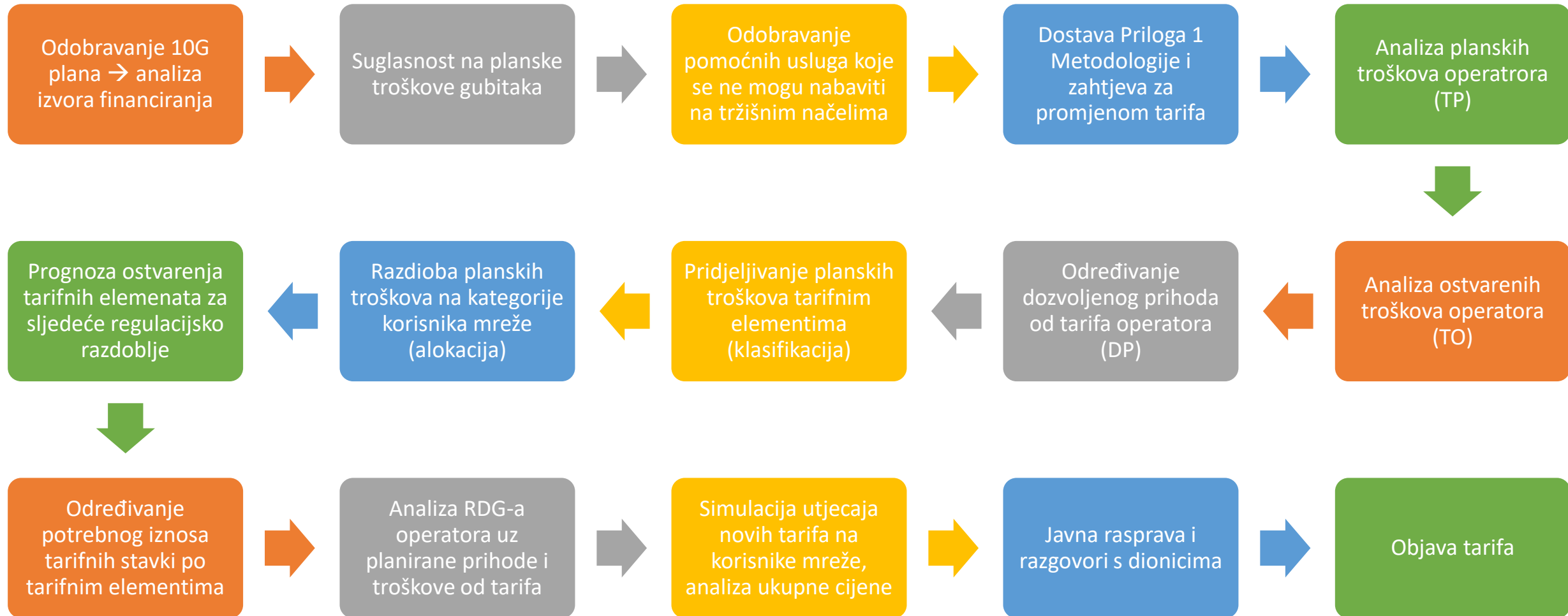
Primjer pridjeljivanja troškova HEP-ODS-a tarifnim elementima

Troškovi HEP-ODS-a	Troškovi [€]	Troškovi [%]	En [%]	Pv [%]	Pp [%]	EJ [%]	OMM [%]	En [€]	Pv [€]	Pp [€]	Ej [€]	OMM [€]
POKRIĆE GUBITAKA U MREŽI	74.046.105	16%	90%			10%		66.641.495	-	-	7.404.611	-
ODRŽAVANJE MREŽE	33.287.882	7%			100%			-	-	33.287.882	-	-
MJERENJE I OBRAČUN	924.952	0%					100%	-	-	-	-	924.952
POMOĆNE USLUGE	-	0%		100%				-	-	-	-	-
TROŠKOVI OSOBLJA - PLAĆE	142.543.951	30%			50%		50%	-	-	71.271.976	-	71.271.976
OSTALI TROŠKOVI OSOBLJA	23.208.189	5%			50%		50%	-	-	11.604.095	-	11.604.095
OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA	69.283.475	15%					100%	-	-	-	-	69.283.475
AMORTIZACIJA REGULIRANE IMOVINE	84.951.478	18%		45%	55%			-	38.228.165	46.723.313	-	-
PRINOS OD REGULIRANE IMOVINE	43.506.265	9%		45%	55%			-	19.577.819	23.928.446	-	-
UKUPNO	471.752.298	100%						66.641.495	57.805.984	186.815.711	7.404.611	153.084.498
MOGUĆI UDJELI								14%	12%	40%	2%	32%
UDJELI 2022.								73%	13%	0%	2%	12%

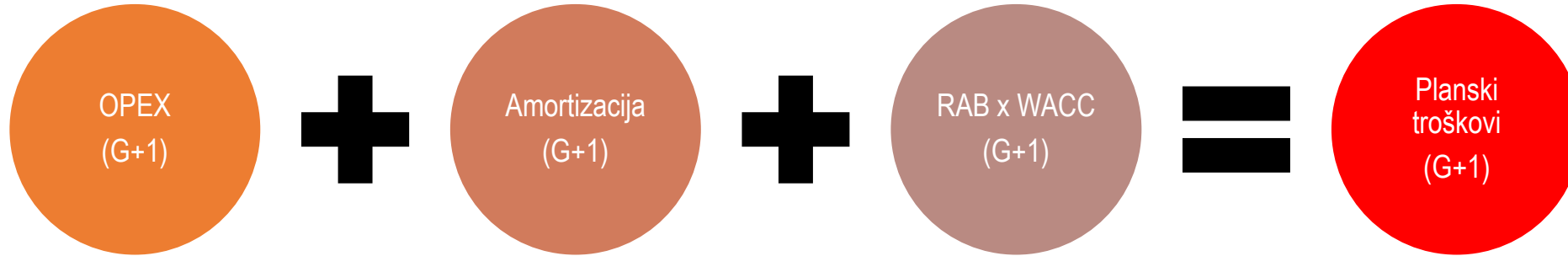
Primjer pridjeljivanja troškova HOPS-a tarifnim elementima

Troškovi HEP-ODS-a	Troškovi [€]	Troškovi [%]	En [%]	Pv [%]	Pp [%]	EJ [%]	OMM [%]	En [€]	Pv [€]	Pp [€]	Ej [€]	OMM [€]
POKRIĆE GUBITAKA U MREŽI	79.283.048	31%	90%			10%		71.354.743	-	-	7.928.305	-
ODRŽAVANJE MREŽE	11.023.344	4%			90%		10%	-	-	9.921.010	-	1.102.334
MJERENJE I OBRAČUN		0%					100%	-	-	-	-	-
POMOĆNE USLUGE	33.950.679	13%		100%				-	33.950.679	-	-	-
BILANCA USLUGE URAVNOTEŽENJA	32.106.394	13%	50%	50%								
BILANCA OBRAČUNA Odstupanja	- 29.964.002	-12%	50%	50%								
ITC MEHANIZAM	- 126.749	0%	90%			10%						
MEĐUNARODNE ORG.	1.695.717	1%			50%		50%					
CACM	173.423	0%	100%									
TROŠKOVI OSOBLJA - PLAĆE	28.711.904	11%			50%		50%	-	-	14.355.952	-	14.355.952
OSTALI TROŠKOVI OSOBLJA	4.387.279	2%			50%		50%	-	-	2.193.640	-	2.193.640
OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA	18.845.781	7%					100%	-	-	-	-	18.845.781
AMORTIZACIJA REGULIRANE IMOVINE	47.413.872	19%		45%	55%			-	21.336.242	26.077.630	-	-
PRINOS OD REGULIRANE IMOVINE	26.889.220	11%		45%	55%			-	12.100.149	14.789.071	-	-
Ukupno								71.354.743	67.387.071	67.337.302	7.928.305	36.497.707
Udjeli								28%	26%	26%	3%	14%
Udjeli 2022.								73%	26%	0%	1%	0%

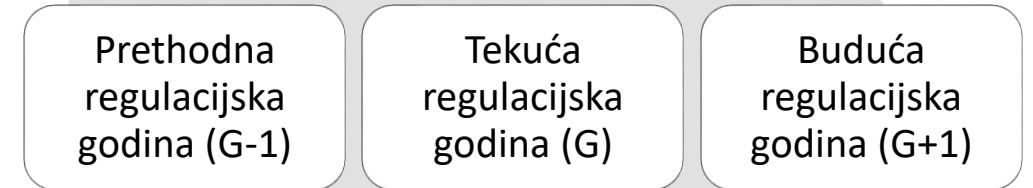
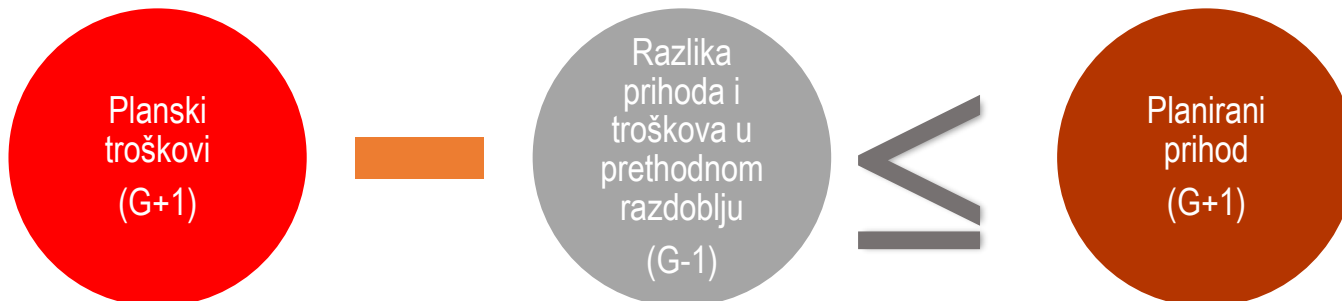
Koraci kod donošenja tarifa za buduće regulacijsko razdoblje

Planski i ostvareni troškovi, planirani i ostvareni prihod

- OPEX – operativni troškovi [€]
- WACC – prosječna ponderirana stopa troškova kapitala prije poreza [%]
- RAB – vrijednost regulirane imovine [€]

Glavni koraci u postupku određivanja tarifa

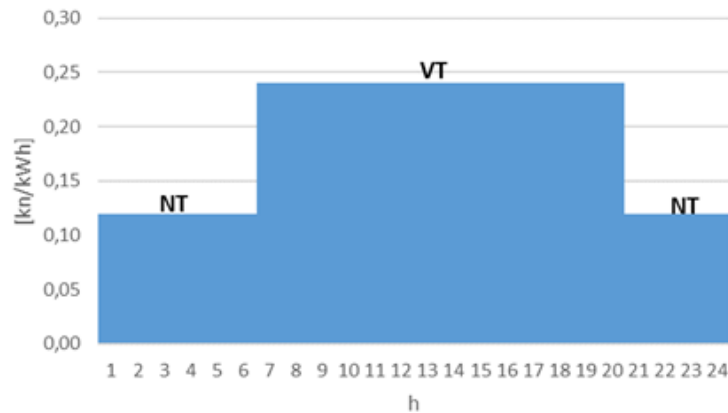
**Određivanje
dozvoljenih
prihoda -
troškova**

$$\begin{aligned}
 & \text{CAPEX} \left\{ \begin{array}{l} \text{Regulirana osnovica} \\ \text{postrojenja u uporabi – amortizirana oprema} \\ \times \\ \text{WACC} \\ + \\ \text{Amortizacija} \\ \text{postrojenja u uporabi} \times \text{stopa amortizacije} \\ + \\ \text{Operativni troškovi (OPEX)} \end{array} \right.
 \end{aligned}$$

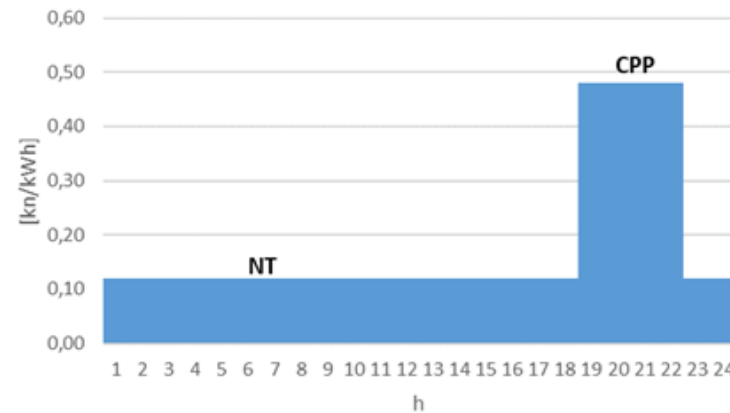
troškovi osoblja + troškovi održavanja + troškovi energije za gubitke + troškovi mjerenja i obračuna + troškovi pomoćnih usluga (i uravnoteženja)
+ ostali troškovi poslovanja
=
OPEX + CAPEX

Alokacija troškova	Kućanstvo		Javna rasvjeta	Poduzetništvo na NN	Poduzetništvo na VN	Proizvodnja P
	Kućanstvo		Javna rasvjeta	Poduzetništvo na SN	Poduzetništvo na VN	Proizvodnja D
Tarifni elementi i tarifne stavke	- Naknada za OMM [€/mj.] - Priključna snaga [€/kW] - Energija [€/kWh]	- Naknada za OMM [€/mj.] - Priključna snaga [€/kW] - Energija [€/kWh]	- Naknada za OMM [€/mj.] - Priključna snaga [€/kW] - Energija [€/kWh]	- Naknada za OMM [€/mj.] - Priključna snaga [€/kW] - Energija [€/kWh] - Vršna snaga [€/kW] - Prekomjerno preuzeta jalova energija [€/kvarh]	- Naknada za OMM [€/mj.] - Priključna snaga [€/kW] - Energija [€/kWh] - Vršna snaga [€/kW] - Prekomjerno preuzeta jalova energija [€/kvarh]	- Vršna snaga [€/kW]

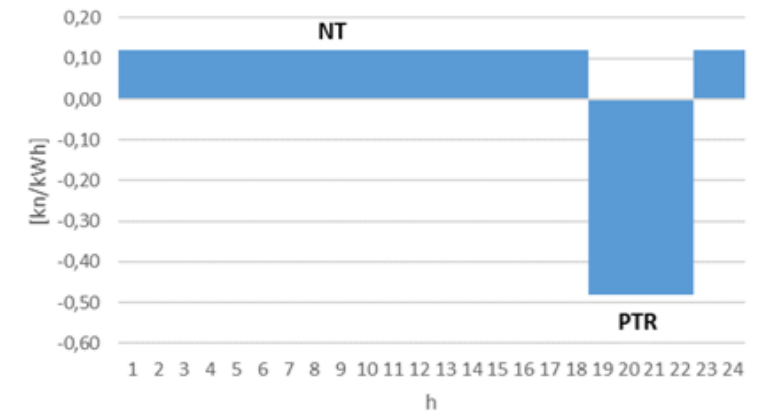
Tarife ovisne o vremenu korištenja (statičke i dinamičke TOU tarife)

(a) Statičke ToU tarife

(b) Dinamičke ToU Tarife (CPP)

(c) Dinamičke ToU Tarife (PTR)

Uvjeti za primjenu dinamičkih TOU tarifa:

- napredno mjerenje
- pravovremena dostupnost mjernih podataka korisniku mreže
- tehnološka rješenja za fleksibilno korištenje električne energije u okviru postrojenja i instalacija korisnika mreže
- detaljni model predviđanja opterećenja (dijelova) distribucijske mreže
- kvalitetna procjena dugoročno izbjegnutih troškova pojačanja mreže
- IT infrastruktura za slanje cjenovnih signala

Statička TOU + eksplicitna fleksibilnost

- Lakše je izmjeriti pruženu uslugu fleksibilnosti
- Troškovi fleksibilnosti su priznati troškovi → pokriveni tarifama → socijalizacija na sve korisnike → ne terete se samo korisnici u zagušenim dijelovima mreže
- Tarife su predvidive i jednostavne i nediskriminirajuće

PREPORUČUJE CEER

Dinamička TOU + eksplicitna fleksibilnost

- Korisnik mreže može istovremeno reagirati na dinamičku TOU tarifu i na zahtjev za uslugom fleksibilnosti
- Nedovoljno iskustva u primjeni dinamičkih TOU tarifa
- Manji korisnici mreže (posebno kućanstva) još ne mogu reagirati na dinamičke signale (automatizacija!)
- Sukobljavanje s dinamičkim cijenama opskrbe
- Primjena TOU je vrlo složena, nepredvidiva i diskriminirajuća (ako ne možeš reagirati na signal)

U načelu, za krajnje kupce s malom potrošnjom tarife bi trebale biti jednostavne i predvidljive (statičke ToU tarife), dok bi se za kupce s većom potrošnjom mogle razraditi i primijeniti dinamičke ToU tarife.

Električna vozila i toplinske pumpe

TOU i punionice iza OMM-a

⑩ mogu pogodovati punionicama kod kuće → korisnik se prilagođava tarifi

TOU i javne punionice

⑩ u slučaju malog korištenja, kWh može biti skup jer se punjenje ne prilagođava tarifi

Posebna volumetrijska tarifa za javne punionice?

⑩ možda se u početku može razmotriti volumetrijska tarifa višom cijenom za energiju sve dok se ne poveća korištenje javnih punionica, nakon čega se takav model napušta

Toplinske pumpe

⑩ mogu reagirati na signale TOU tarifa i koristiti se u doba niže tarife

Postrojenja za skladištenje energije (spremnik)

Pitanje dvostruke naknade

⑩ ne bi se trebalo dvostruko naplaćivati preuzimanje energije iz mreže i predaja energije u mrežu

Direktiva 944, članak 15.

⑩ „aktivni kupci koji imaju u vlasništvu postrojenja za skladištenje energije ne podliježu dvostrukim naknadama, uključujući naknade za mrežu, za uskladištenu električnu energiju koja ostaje unutar njihova prostora ili za pružanje usluga fleksibilnosti operatorima sustava;”

Spremnik i posebni OMM

⑩ stvarni troškovi priključenja → kategorija poduzetništvo, TM (Plavi, Bijeli, Crveni) → nema G komponente → operator skladišta može nabavljati i prodavati energiju na VP tržištu (arbitraža)

Spremnik iza OMM-a aktivnog kupca

⑩ priključenje po jediničnoj naknadi → TM kao i aktivni kupac → nema G komponente

TOU tarife → spremnik i aktivni kupac

⑩ može povećati vrijednost spremnika jer smanjuje korištenje vršne snage

TOU tarifa → samostalni spremnik

⑩ može znatno ograničiti koristi od spremnika → primjer RHE Velebit i tarifni element obračunske vršne radne snage → 2x120 MW crpni rad x 1,9 €/kW = 456.000 € pokretanje

Opći uvjeti

⑩ povećanje radne snage po nalogu operatora sustava (pomoćna usluga/fleksibilnost) izuzima se kod određivanja obračunske vršne radne snage korisniku mreže.

Proizvodna postrojenja i tarifa za energiju predanu mrežu → (G tarifa)

EU Uredba 838/2010

⑩ ograničenje 0,5 €/MWh za proizvođače na prijenosu

Potrebna harmonizacija na razini EU

⑩ Većina EU članica nema G tarifu

⑩ preporuka Eurelectrica → G treba težiti nuli

Nediskriminacija

⑩ ne smiju se diskriminirati proizvođači na prijenosu u odnosu na proizvođače na distribuciji

ZOTEE, OU i Metodologije

⑩ proizvođač s dozvolom plaća G tarifu (i RHE Velebit)

Aktivni kupci

⑩ u načelu ne plaćaju G tarifu (osim ako imaju dozvolu za proizvodnju)

Naknada za priključenje

⑩ posebno OMM → jedinična cijena,

⑩ iza OMM-a aktivnog kupca → dokup snage (jedinična cijena)

Fleksibilnost

⑩ fleksibilni ugovori o korištenju mreže, redispečiranje, usluge fleksibilnosti

⑩ TOU tarifa za proizvođače?

Aktivni kupci (samoopskrba, dijeljenje energije, kupci s vlastitom proizvodnjom)

Uštede aktivnih kupaca

- ⑩ tarifni element energije, DA
- ⑩ tarifni element snage, NE → SE ne proizvodi u vršnim satima

Neto mjerenje VS neto obračun

- ⑩ regulatori traže da se „se zasebno razmatra i uzima u obzir električna energija koja je predana u mrežu i električna energija koja je preuzeta iz mreže”

Povećanje udjela aktivnih kupaca

- smanjuje se prihod operatoru → troškovi mreže isti → nadoknađuju ostali korisnici mreže

Pad prihoda operatora

- potrebna promjena težišta tarifnog modela s energije na snagu

Opseg dijeljenja energije

- ako se energija može dijeliti na razini RH, treba se plaćati i naknada za prijenos
- uostalom, naknada za prijenos se treba i inače plaćati (takav je kaskadni model)

Zaključak

Dizajn tarifa

⑩ u obzir uzeti navedena načela (stvarni troškovi, učinkovito korištenje, pokrivanje troškova, ravnopravnost, transparentnost, predvidljivost, jednostavnost)

Najvažnije načelo

⑩ vrednovanje stvarnih troškova koje pojedini tip korisnika mreže uzrokuje

Ravnoteža

⑩ procjena regulatora je kako primijeniti načela

Fiksni i varijabilni troškovi

⑩ mreža ima visoke fiksne i male varijabilne troškove → manje težište na energiji

Vršno opterećenje

⑩ tarife bi trebale ciljati na smanjenje kako vršnog opterećenja tako i pojedinačnih vršnih opterećenja krajnjih kupaca → Pv i TOU tarife

TOU tarifa

⑩ dinamička TOU tarifa zahtjeva automatizaciju i prikladnija je za veće kupce
⑩ kombinacija statičkih ToU tarifa i eksplicitne nabave fleksibilnosti → preferiram

Dijeljenje energije

⑩ treba izbjeći neto obračun električne energije

Ravnopravnost

⑩ svi korisnici mreže sa sličnim značajkama potrošnje trebaju se tretirati jednako i ne smije biti međusobnog subvencioniranja između kategorija i tarifnih modela.

Hvala Vam na pozornosti!

dr. sc. Lahorko Wagmann, dipl. ing.
HERA, Sektor za električnu energiju
email: lwagmann@hera.hr

Literatura

- 1) Wagmann, L., Vrban, Ž., Skok, M., Žunec, M., *ENERGETSKA TRANZICIJA I STRUKTURA TARIFA ZA PRIJENOS I DISTRIBUCIJU ELEKTRIČNE ENERGIJE*, 15. savjetovanje HRO CIGRE, Šibenik, 07. – 10. studenoga 2021.
- 2) *Electricity Distribution Network Tariffs, Principles and analysis of options*, the Brattle GROUP, April 2018, https://www.brattle.com/wp-content/uploads/2021/05/14255_electricity_distribution_network_tariffs_-_the_brattle_group.pdf
- 3) *CEER paper on Electricity Distribution Tariffs Supporting the Energy Transition*, CEER, 20 April 2020, <https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/fd5890e1-894e-0a7a-21d9-fa22b6ec9da0>
- 4) Brown, T., Faruqui, A., Lessem, N., *Electricity Distribution Network Tariffs, Principles and analysis of option*, The Brattle Group, April 2018, <https://ausnetservices.com.au/-/media/Files/AusNet/About-Us/Electricity-distribution-network/Brattle-paper-on-Network-Tariffs.ashx?la=en>